

ЩЕ ОДИН ІНВЕРСІЙНИЙ СЛОВНИК СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ОЙКОНІМІЇ

JAKUS-BORKOWA Ewa. Nazwy miejscowości w Polsce. Układ a tergo

/ Ewa Jakus-Borkowa, Krystyna Nowik. – Opole, 2010. – 515 s.

Наприкінці 2010 р. відомі Польські дослідниці топонімії Є.Якус-Боркова і К.Новик уклали незвичний для неспеціалістів, але дуже потрібний для ономастів інверсійний словник ойконімів Польщі. Особливість його в тому, що назви поселень подані за алфавітом, але береться до уваги не початок слова, а його кінець. Ось зразок з аналогічного українського словника назв населених пунктів: *Баба, Дружба, Журба, Обава, Гвоздава, Видава; Загорб, Хромогорб, Кадуб, П'ятидуб, Козодуб, Вируб* та ін. Такий порядок розміщення власних назв дає змогу виявляти структурно-словотвірні моделі ойконімів, які вживаються в мові на певній території, а визначення локалізації назв у межах області та наведені кількісні дані щодо використання кожної з них допомагають дослідникам і всім користувачам установлювати ареали поширення певних моделей назв у конкретних регіонах чи у країні в цілому.

Польська ономастика стала четвертою після Чехії, Словенії та України на території сучасної Славії, яка може похвалитися виданням словника такого типу. Він має виняткове значення не лише для різноманітних словотвірних студій, пов'язаних із назвами заселених пунктів, а й для укладання майбутніх атласів ойконімів і Польщі, й усієї Слов'янщини. На початку 2011 р. ономасти Польщі та інших слов'янських країн змогли ознайомитися з фундаментальною працею двох згаданих дослідниць. Джерелом рецензованого словника Е.Якус-Боркової та К.Новик послужили матеріали Головного статистичного управління Польщі станом на 15 липня 2004 р.

У словнику подано локалізацію ойконімів у межах 16-ти сучасних польських воєводств. При цьому якщо конкретна власна назва вживається лише раз у певному воєводстві, то після ойконіма стоїть лише скорочена назва цього воєводства, коли ж більше, то біля скорочення в дужках вказується кількість поселень із цією назвою в конкретному воєводстві, а наприкінці статті в дужках зазначається, скільки разів

загалом ця назва фігурує в усіх воєводствах Польщі, напр.: **Wilcze**: *krom. 2, mtp. 2, pkar., śl. 2, wlkp., wmaz., zpom. 3* (12). Словник охоплює 97 202 назви адміністративно-самостійних об'єктів (міст і сіл), а також 56 632 назви несамоствійних об'єктів (частин міст, сіл, діляниць, висілків, окремих будинків).

Майже 50% усіх опрацьованих власних назв однолексемні, решта – дво- і багатолексемні. Вони мають форму простих структур, складених слів, прийменникових конструкцій, а також їхніх комбінацій. Заголовні слова становлять близько 45 000 одиниць. Чимало з них є узагальнювальними при складених назвах з однойменними компонентами, напр.: **Jan**: *Święty Jan; Łódź; Jan-Dziadok, Góra Świętego Jana, Pod Świętym Janem* (3).

На відміну від укладачів аналогічних інверсійних словників ойконімів інших мов, які наводили за алфавітом лише останній компонент складеної назви, залишаючи поза увагою попередні компоненти, автори рецензованої праці подають як реєстрові слова всі наявні у складених найменуваннях компоненти назв географічних об'єктів, зокрема числівники, займенники, прийменники й навіть сполучники, незалежно від того, яке місце вони займають у межах назви. Кожен із цих компонентів назви може бути реєстровим словом, що має відповідне місце у словнику, напр.: **Aniołka**: *Aniołka Druga, ~ Pierwsza* (37); **Pierwsza**: *Aniołka Pierwsza; wlkp.; Pierwsza Kolonia za Górą. Za*: *Pierwsza Kolonia ~ Górą; mtp.* тощо.

У прийменникових конструкціях субстантивний компонент подається як реєстрове слово в реконструйованій початковій формі, а під ним наводиться вся прийменникова назва, напр.: **Wyraź**: *Pod Wyřebem. Zrąb*: *Do Zrębu. Pod*: *~ Wyřebem; pkar. Do*: *~ Zrębu; śl.* Тотожні за звучанням заголовні слова, виражені іменниками і прийменниками, що є простими назвами чи складовими компонентами складених назв і прийменникових конструкцій, подаються під окремими реєстровими словами: **Koło**: *lub...* *Krzywe*

Koło; pom; Wysokie Koło; Koło: *Koło Rzeki; mtp.*: *Koło Sarnów; pkar.* Дані щодо локалізації та кількості таких назв вказуються тільки при основному повнозначному слові.

Автори використали різні способи локалізації назв і кількості вживання їх, напр.: **Dybówka**: *Łódź, mtp. 2* (3). У дво- чи багатолексемних конструкціях локалізація реєстрового слова подається лише тоді, коли воно стоїть останнім у конструкції, напр.: **Podlaska**: *Komarówka Podlaska; lubl.*; **Kazimierka**: *Nowa Kazimierka; wlkp.* Коли ж реєстровим словом є перший компонент складеної назви, то локалізація та частотність її вживання не фіксуються, напр.: **Bartnia**: *Bartnia Góra. Gozdowska*: *Gozdowska Wola. Tamta*: *Tamta Stropana.* Окремо виділені т. зв. реконструйовані реєстрові слова. Це стосується повнозначних частин мови у прийменникових конструкціях і складених назвах. Реконструйовані заголовні назви подано у квадратних дужках, напр.: **[Chłapek]**: *Pod Chłapkem; [Chytek]: *Szosa Chyłka; [Kręciaki]: *Do Kręciaków; [Oleksiaki]: *Do Oleksiaków.****

Укладений Є.Якус-Борковою і К.Новик інверсійний словник ойконімів Польщі, без сумніву, – значний внесок не лише в польську, а й у слов'янську ономастику, адже його автори намагалися якнайповніше передати образ лексики, вживаної в польській ойконімії. Як бачимо, рецензований словник містить цінну інформацію, що стосується насамперед кількості та продуктивності структурно-словотвірних моделей ойконімів, ареалів розміщення їх на теренах Польщі, побутування в польській ойконімії загальнослов'янських і власне польських моделей назв. Подана у словнику інформація про локалізацію конкретних назв поселень і їхню кількість стане надійною підвалиною для укладання і ойконімного атласу Польщі, і загальнослов'янського ономастичного атласу.

Дмитро БУЧКО,
професор Тернопільського
національного педагогічного
університету
ім. Володимира Гнатюка